

U T Ó S Z Ó

Krúdy Gyula, a huszadik századi magyar irodalom magányos alakja, több mint négy évtizede halott. Halott a szó mindennapi értelmében, de elevenen élő műveiben. Műveiben, amelyeknek felkutatása és értékelő számbavétele még mindig tart, hiszen Krúdy a magyar irodalom egyik legtermékenyebb alkotója. Ismert alkotásai már kijelölték helyét a magyar irodalomban, bár életművének teljes, átfogó és részletes értékelése várat még magára, azért is, mert a kutatások eredményei újabb és újabb meglepetéssel szolgálnak.

A meglepetés erejével hatott Remete Lászlónak az *Élet és Irodalom* 1959. évi március 20-i számában közölt, Krúdy Gyula elfeledett könyve a Fejér megyei termelősövetkezetekről című írása is. A Fehérvári könyvet ismerték a kutatók, a Tanácsköztársaság és a Fejér megye irodalmával foglalkozók mint jelentős alkotást, amely névtelenül jelent meg, és szerzőjének kilétét nem sikerült megállapítani. Remete László a „krúdys” stílus, a képek, jelzők, szókapcsolatok alapján bizonyította be Krúdy szerzőségét. – Megállapításait egyéb adatok is igazolják. A Fehérvári könyvben, a 22. lapon a szerző megjelöli azt a napot, amikor Székesfehérváron járt: 1919. április 26. A Székesfehérvári Friss Újság április 29-i számának 3. lapján a következő hír olvasható: „Krúdy Gyula író, aki jelenleg a közoktatásügyi népbiztosság szellemi termelő osztályának tagja és Szabados Sándor népbiztos mellett a propaganda osztályt vezeti, szombaton megtekintette a székesfehérvári szocialista termelő szövetkezetnek a törvényházban lévő helyiségeit és a legnagyobb elragadtatással szemlélte az amerikai méretekben dolgozó hivatnoksereg lázas munkáját.” – Fennmaradt a Földművelésügyi

Népbiztos honorárium-utalása is, amely a „Mindenki újakra készül...” című szöveggyűjtemény 4. kötetének 782. lapján került közlésre: „Krúdy Gyulának a fehérmegyei termelősövetkezetekről írt dolgozat fejében 1000, azaz egy ezer korona utalandó ki. Budapest, 1919. június 6. ...” – A magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai 6. kötetének 2. részében, a 75–77. lapon olvasható Kimutatás a Közoktatásügyi Népbiztosság propaganda kiadványairól című összeállítás alapján ismert az is, hogy „e könyvecske” /Krúdy nevezte így! / 60 000 példányban jelent meg. – Megjelenésének időpontja is valószínűsíthető; a Székesfehérvár és Vidéke A Nép Szava című napilap május 22-i számában, a 4. lapon található hirdetésben már szerepel a Fehérvári könyv a megérkezett és kapható kiadványok között, így közvetlenül a május 21-e előtti napokra kell feltételeznünk a megjelenését. – A könyv történetéhez tartozik még az is, hogy a Tanácsköztársaság megdöntése után Az elkobzandó és megsemmisítendő kommunista, bolsevista és anarchista sajtótermékeknek a Belügyi Közlönyben közzétett jegyzékére került, így – bár 60 000 példányban látott napvilágot – ma már könyvritkaságnak számít. Teljes szövege 1960-ban került közlésre jegyzetek kíséretében, a „Mindenki újakra készül...” című szöveggyűjtemény 3. kötetének 342–359. lapján.

Krúdy Gyula 1919. április 26-án járt Székesfehérváron. A napélményei, tapasztalatai, a megtekintett dokumentumok és a sajtótermékek alapján írta meg a Fehérvári könyvet. Azon a napon járt Székesfehérváron, amikor a székely hadosztály ellenforradalmi vezetői letették a fegyvert a román hadsereg előtt, amikor a csehszlovák hadsereg általános támadást indított a Tanácsköztársaság ellen. A Fehérvári könyv megjelenését közlő lapban, a keretes hirdetéssel szembenéző oldalon olvasható a hivatalos jelentés Miskolc visszafoglalásáról, az északi hadjárat első jelentős fegyvertényéről. Krúdy a Tanácsköztársaság legnehezebb időszakában írta ezt a könyvét, amely magán viseli, tükrözi a kor felfogását, naiv hitét, problémáit, ellentmondásait, és forrásaiból néhány téves adatot is átvesz. De mindez eltörpül az alkotás egészét szemlélve. Krúdy riportkönyve írói alkotás, amelynek helye van élet-

művében. A bízóhumanista társadalmi tisztánlátásának hitvallását olvashatjuk a katasztrófális napokban írott Fehérvári könyvében:

„Az első forradalomban a bitófa alól menekült meg Magyarország.

A második forradalom elhozta neki a gyönyörűséges emberi életet.

Jöjjön bár milliója az ellenségnek a szabaddá lett Magyarország ellen, a mai szabadságnak, emberi messzilátásnak, jövődőnek a délibábját nem sötétítheti el sem a fegyverek sűrűje, sem a felkoncolt régi világ hydra-tagjainak megmozdulása. Ennek a mostani világnak sem ízét, sem javát, sem ígétét többé nem verheti ki semmi ennek a mai nemzedéknek az emlékezetéből. Felakaszthatnak, keresztrefeszíthetnek itt mindenkit, de marad egy emberi nyelv, egy gondolat, egy híradás erről a mai Magyarországról és a szegények, a tisztességesek, a becsületesek mindig visszavágyakoznak az ígétet földjére, amely 1919 tavaszán nékik megmutattatott."

A Fehérvári könyv Krúdy megfogalmazása szerinti híradás 1919 tavaszának Magyarországról, Fejér megyéjéről.

Tóth György István